

Nádler István
Hét utolsó szó.
Homage à Esterházy Péter | Atyám, kezdedbe ajánlom lelkemet!, 2016

Nádler István
Hét utolsó szó.
Homage à Esterházy Péter | Szomjazom, 2016

festményt is megszemléljük önmagában, a sorozat következő darabjaként, saját helyzetünket is felismerve a szekvenciák vonulatában. Az állomások megkövetelik a néző aktív fizikai, szellemi és érzelmi részvételét. A festmények közötti szemlélődés és mozgás végső célja a figyelem nézőre való visszairányítása, ezen keresztül pedig az én mindentől való függetlenségének megteremtése – önmagunk tudatába kerülhetünk, amely független minden külső tényezőtől. De éppen ebben az elszeparáltságban a közösség is fellelhető. Mindez két dologra világít rá Nádler István *Hét utolsó szó* című kiállításával kapcsolatban. Az egyik, hogy nem vallásos vagy bármilyen hittől függővé tett alkotásokkal találkozunk, annak ellenére, hogy a transzcendens gondolata immanensen kódolva van a festmények formai gondolkodásába. Egy ennyire erősen vallási toposz felhasználása azonban biztosítja Nádler számára azokat az eszközöket, amelyekkel egyetemes igazságokat fogalmazhat meg. Nem Jézus szenvedéseit fogalmazta meg festményein, hanem általános emberi állapotokat. A már említett negyedik festmény a végtelen kétségbeesettség és elhagyatottság érzéséről árulkodik. A kiállítás ezt megelőző, harmadik képéről, amelyhez az „Asszony, íme a te fiad”, „Íme a te anyád” idézet párosul, mélységes szeretet, fájdalom és paradox módon örömtelenség árad. (Önmagammal kerülök ellentmondásba, de talán ez a tárlat legerősebb képe.) A hatodik festményénél az addig alakuló formai harmónia elszakad a vízszintestől, és a függőleges irány válik az egyetlenné, egyensúlyt teremtve a lent és fent között. A kereszt konfliktusa megszűnik, és színeli harmóniát teremt a festő. „Beteljesedett” – ezzel a stációval a küzdelmet tehát felváltja a kiteljesedés érzete, a még cselekvő és elszennvedő küzdelmet a cselekvésen túli akarat, a szorongás helyett a fenséges jelenléte. Az utolsó festmény, az „Atyám, kezdedbe ajánlom lelkemet!” kép uralja a teret. A főténgelyben, a többi festményénél magasabban lett kiállítva, további erőt kölcsönözve a vászon alsó szegélyének középpontjából kiinduló, felfelé kiterjedő háromszögnek. A földrengés előtti pillanat! A kiállítás tehát egy maga által teremtett szituációra épít, amelyet a tér és az installálás módja segít elő.

Nádler István Esterházy Péter emlékének ajánlotta kiállítását. Valóban hommage kiállításról beszélhetünk: a keresztnek, a függőlegesnek, a végtelennek és az egyensúlynak. Visszatekintés egyén és közösség határáról.

SPIONS

Hetvenedik rész

Memory Overload

„Action boy seen living under neon
Struggle with a foreign tongue
Red sails make him strong
Action make him sail along
Life stands still and stares”

David Bowie: *Red Sails*¹

Robotolás közben a SPIONS frontemberének a *Craft: Fuck the Universe*² című harci indulójára reflektáló jóslata ismétlődik a kopfban: „Death metal never dies”. Mostanában a *darkest* (legsötétebb) *metal* főleg az északi népek kultúrájában virágzó műfajában születnek élőknek, aktuálisnak, hiteleseknek minősíthető alkotások. *Craft*, *Necroblood*, *Catacombes*, *Nightbringer*, *Sortilegia*, *Portae Obscuritas*, *Vanum*, *Sielunvihollinen*, *Goath*, *Pulmonary Fibrosis*, *Saqra's Cult*, *Runenwacht*,³ stb. Szinte minden más zaj nyálás tücsökzenének tűnik. Remélem vagy sehogy, vagy szükség esetén vérszkandináv death metal különítmény alvilágból hörgő tagjaként, nyakamban titániumba foglalt emberi csontokból konstruált gitárral fogok újjászületni. Villámlás, mennydörgés, démonok, farkasok, elvarázsolt éjszakai erdő. Májusi kiállításom⁴ anyagának kiválogatásával, rendszerezésével telnek

¹ Dal David Bowie *Lodger* albumáról (LP, RCA, 1979)

² <https://www.youtube.com/watch?v=MCuPnKpSk8E&t=210s>

³ A heavy metal zenekarokat az északi államok kormányai közösségépítő szerepük miatt bőkezűen támogatják.

⁴ Janesch Péter hamarosan megnyíló galériájában (*gallery ffrindau*) 2017 májusától kezdődően kiállítás-sorozat indul, amelynek témája fél évszázados színházi munkásságom lesz, s ennek a *Najmányi László: Kísérletek az élő színház feltámasztására* munkacímét adtam. Álló- és mozgóképek a Kovács István Stúdió; Donauer Video Family Without Video & Friends; Donauer Arbeiter Familie Ohne Arbeit; Run by R.U.N.; Kundalini; Traveling College of Time Consciousness; The Change; Carriacou Nyabhinggi; Jam Karet; Vitam & Sanguinem; Les Fleurs du Mal; Net Stage One; Leopold Bloom Polgári Kör és Jehuda Löw Társaskör produkciók Magyarországon, Kanadában, New Yorkban, Indonéziában, a Karib-tenger szigetén és Dániában bemutatott előadásaiából. Időkonzervek. Álomrekonstrukciók. Történetek, kultúrtörténet, történelem. A változás stációinak lenyomatai. Vintage és digitális reprodukciók. Szórólapok, plakátok, szöveggönyvek, jelmez és látványtervek, régi filmek, új videófelvételek, még Peace, a 'beszélő' kerti törpe is. A kiállítás-sorozat első eseménye – *A gondolkodó ember szabad színháza – az 1971-76 között működő első színházam*, a Kovács István Stúdió előadásainak vizualitását rekonstruálja (a Kovács István Stúdióról a SPIONS-eposz hetedik, *Helybenjárás hétmérőldes csizmában* című fejezetében írtam részletesen). Tóth András fotóművész és ismeretlen fényképészek munkái, valamint saját felvételeim. A kiállítás ideje alatt le fogjuk vetíteni a Kovács István Stúdió és Halász Péter és barátai Kassák Stúdiójának kollaborációjában, a Balázs Béla Stúdió produkciójában, 1975-ben született, Franz Kafka rövid története alapján készült *A császár üzenete* című,

a napok. Örömtelen kulimunka. Fárast a múlt. Fotók, negatívok, pozitívok, műkereskedelmi szempontból még nem értékelhető diák százai, ezrei, néha úgy tűni, milliárdjai. Archivumom kaotikus. Több mint száz lakásban laktam a SPIONS 1978-as Párizsba vezénylése óta. Sokszor lakoltattak ki különböző kultúrákban, gyakran még csomagolásra sem adtak időt. Csak zacskókba, dobozokba, bőröndökbe dobáltam értékeimet, aztán *hit the road, Jack*. Körbecipeltem az archivumot a világon. Aktuálisabbnak vélt feladatok soha nem hagytak időt a rendszerzésre.⁵ Sok fontos dokumentum elveszett az úton, másokat haverok privatizáltak. A megmaradt képek töredékét tudtam csak digitalizálni eddig.

Utálok az analóg fotográfiát, a nehezen szállítható, kezelhető tárgyasított múltidőt, de a digitalizált fényképeknek – hiába sokkal tisztábbak, élesebbek, mint az analóg papírkópiák – itt még nincs keresletük. A Szabad Világban már van. A gyűjtők itt még nem a képekben manifesztálódó közlésekre kíváncsiak, ők történelmet akarnak vásárolni. A rosszul exponált, koszos, gyűrött papírkép kézzel megfogható, meg-simogatható, körömmel megpiszkálható, megszagolható, megnyalható bizonyíték számukra: sikerült valódi, régi időt venniük. Idődarabkát. Lenyomatot. Illúziót. Kifizetik, hazaviszik, bekereteztetik, falra akasztják, nézik, ábrándoznak. Persze a digitális művészeti termékeknek lesz majd piaca ezen a bukolikus kolónián is. A Közép-Duna siralomvölgyét a toxikus iszapba horgonyzó gravitáció-túltengés ellenére egyszer biztosan feléled az érdeklődés az ideák iránt. Később, mint szeretnénk, hamarabb, mint gondolnánk. Digitális archivumom egyes képeit – köztük a *Balkon* magazinban 2010 januárja óta havi részletekben publikált SPIONS-eposz néhány illusztrációját⁶ – digi-

a bemutatása után a diktatúra illetékes hatósága által azonnal elkobzott, a rendszerváltást közvetlenül megelőző évekig a mindenházi kultúrcár, Aczél György páncélszekrényében őrzött filmet (operatőr: Dobos Gábor). A filmművészet összes illúziójával, minden pátoszával leszámoló műről a SPIONS-eposz kilencedik – *A császár üzenete 1.* –, tizedik – *A császár üzenete 2.* –, tizenegyedik – *A császár üzenete 3.* –, tizenkettedik – *A császár üzenete 4.* –, és tizenharmadik – *A közties állapot* – című fejezetében írtam részletesen. Ugyancsak vetítésre kerül majd a Magyar Televízió felkérésére, Latinovits Zoltán főszereplésével, a Kovács István Stúdió tagjainak közvetítésével 1974-ben készített *Ady és kora* című filmem.
⁵ Most is szívesebben teremténék valami újat, mint hogy a múlt homályos bugyraiban molyoljak.
⁶ A SPIONS történetének fotódokumentációját és videóit valószínűleg 2017 őszén fogom Janesch Péter galériájában bemutatni.

Najmányi László
A császár üzenete 01, 2017, Papp Tamás, Halász Péter, Molnár Gergely, digitális kollázs
(a művész archívumából)

tális nyomdatechnikával poster méretűre fogom felnagyítani. A méret számít, ami nagy, azt megveszik, még ha digitális is. A kicsi csak vintage papírkép formájában érték nekik. Ilyenek.

□

Örömhír: kézzel korrigált, gépirásos kézirat formájában előkerült a SPIONS frontembere 1979-1984 között, angol nyelven írt, az 1990-es évek végén, egy montreali szemétegetőben megsemmisített naplójának⁷ (*THE BOOK of Reconstruction*) Első Fejezete, amelyben az akkor Serguei Pravda és Gregor Davidow fedőneveket használó enigma az 1979-ben, Párizsban velünk történeteket dokumentálta napi rendszerességgel. Az öt év („The Last Five Years Plan”) során az írója feletti hatalmat átvevő napló sok ezer oldal terjedelműre duzzadt. Egyre nehezebbé vált az egymást követő kilakoltatások idején mozgatni. A kéziratot sorra utasították vissza a tartalmától megrettent kiadók. Attól tartottak, hogy a könyvben valódi nevükön szereplő, nemzetközileg ismert emberek, politikusok, írók, művészek, ilyen-olyan sztárok be fogják perelni őket, ha a velük kapcsolatos történetek publikálódnak.

A mű Első Fejezetének egy kópiáját 1983-ban egy New Yorkba utazó barátjára bízta az író, mert a jó kapcsolatokkal rendelkező illető vállalta, hogy próbál amerikai kiadót találni. Ezt a példányt 1985-ben a New York-i Squat Színház egyik szobájának padlóján láttam szétszórtan heverni. Megpróbáltam ellopni, de nem lehetett. Megfigyeltek. Tudomásom szerint

⁷ Az írója által az *Utolsó Testamentum*-ként (*The Last Testament*) emlegetett könyvről a SPIONS-eposz 2010 januárjában, a *Balkon* magazinban publikált Előszavában írtam részletesen. 1997 nyarán az akkor már DJ Helmut Spiel! kódneven ismert szerző Leonard Cohen közvetítésével, a kanadai Montrealban találkozott William S. Burroughs-al, a *Naked Lunch* (Meztelen ebéd) és más korszakteremtő könyvek írójával, a *beat generáció* egyik vezető személyiségével. Burroughs elolvasott néhány részletet a könyvből, és felajánlotta, hogy segít a kiadásában. Magával vitte a kéziratot Amerikába, azonban néhány hét múlva, 1997. augusztus 2-án meghalt. A kézirat nem jutott el a kiadójához, s azt sem tudni, hogy az élete végéig heroinfüggő Burroughs megőrizte-e a SPIONS történetét, vagy elhagyta azt bolyongásai során. Az évtizedek óta tartó, hiábavaló kiadókereséstől addigra már megcsömörlött szerző utolsó ómennek gondolta Burroughs halálát. Megsemmisítette a kéziratot, és nem foglalkozik többé a SPIONS történet indulásának rekonstrukciójával.

a 101 kódjellel megáldott Szent Tamás is őrzi, védi titokban az Első Fejezet egyik kópiáját – lehet, hogy ez ugyanaz a példány, amelyet a Squat padlóján láttam összegyűrve.

Hervé Zénouda francia zeneművész, SPIONS-kollaborátor a frontember Párizsból Kanadába költözése előtt, 1982-ben kapta meg azt a kéziratmásolat-köteget, amelyet kérésemre most digitalizált és elküldött. Így a SPIONS-eposz írása során már nem csak saját korabeli feljegyzéseimre és emlékeimre támaszkodhatok, hanem a főszereplő naplójára is, így exponenciálisan növekedhet a totális történet dimenzióinak száma.

„– A Könyv 1826 nap meséit fogja elmondani. Az egy-nappal-több túlélést megváltó mesék. Nagyon mulatságosnak kell lennie.

– A Könyv fel fogja térképezni a véletlenek labirintusát. Az alkalmi leckék mögötti általános következtetés felfedezése érdekében. Hogy legyen egy használható kalauz a jövőbe. Pontosnak és kompetensnek kell lennie.

– A Könyv le fog írni egy utazást vad és elleneséges pszichológikus törzsek között – egy expedíció a Földön. Egy kozmikus eposz. A végletekig pozitívista. Az állati érzékenység reneszánsza. Tudományosnak és egzotikusnak kell lennie.

(...)

– A Könyv felül fogja vizsgálni az ítéletet. Módosítani fogja az elavult törvényeket és modernizálja a parancsolatokat. Magasan felelősségteljesnek kell lennie.

– A Könyv a Szentlélek segítségével elő fogja készíteni a leszállóhelyet a Messiás űrhajója számára. A Nukleáris Biblia. Monumentalistának és tudatlannak kell lennie.

– A Könyv ki fogja dolgozni az új időszámítás rendszerét. Hogy kiszabadítsa a gravitáció börtönéből azokat, akik megérdemlik. Hogy megtalálja a felsőbbrendű genetika spirálját. Egy tankönyv a következő generációnak. Tanulságosnak és hihetőnek kell lennie.

– A Könyv rekonstruálni fog egy tudatállapotot, amelyben a pólusok még nem szeparálódtak. Ellentétes Mennységek szintézise. Minden alternatív forradalom eltörlése. Optimistának kell lennie és happy endben kell végződnie.”⁸ – írta ars poeticájáról a

⁸ „– The Book’s going to tell the tales of 1826 days. Tales to redeem the one-day-more survival. It must be very funny.
– The Book’s going to map the labyrinth of accidents. To espay the general conclusion behind the

SPIONS frontembere 1979. január 1-ének éjszakáján, könyve Első Fejezete kéziratának második oldalán. Az általam ismert kortárs ambíciók leggrandiózusbikk. Igazi rock and roll gesztus. Pofon a sorsnak. A sorok a teljes kiszolgáltatottság, a legmélyebb szegénység idején, a legelidegenedettebb tudatállapotban íródtak. Az éppen lemezkiadókkal tárgyaló írójukat – miután előbb szovjet KGB ügynökként mutatkozott be a francia médiában, majd a magyar titkosszolgálat ügynöke ellopta útlevelét – már kitiltották Franciaországból. Hamis útlevelet használt, ritkán aludt ugyanazon a helyen kétszer, mert körözték a hatóságok. Ha elkapják, visszatoloncolták volna Magyarországra, a számára biztos halálba.

Az ős-szöveg – kifinomult, csak az angol-szász kultúrkörben elfogadott, egyszerre vagány és elegáns stílusa, és a benne szereplő, a magyar kultúrában ismeretlen forrásokra vonatkozó utalások tömege miatt – lefordíthatatlan, de számomra abszolút megbízható forrás. Olyan hiteles, mint a keresztény Biblia lenne, ha az Evangéliumokat maga Krisztus írta volna. Dátumok, helyek, események, személyek, tettek, konverzációk, projektek, csodák, katasztrófák, konklúziók. Természetesen az egyes eseményeket én saját aspektusomból, saját információim alapján dokumentáltam. Feljegyzéseim, emlékeim

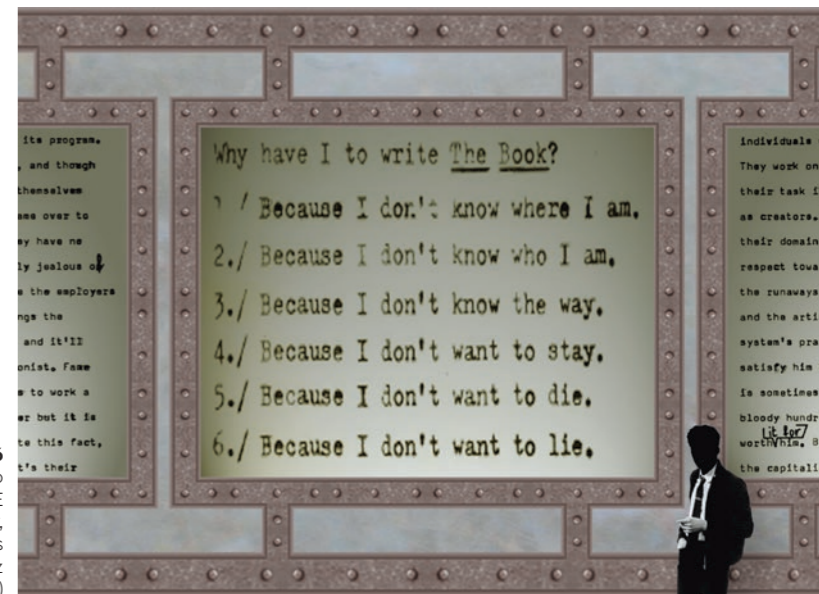
occasional lesson. To have a utilizable guide for the future. It must be accurate and competent.
– The Book’s going to describe a journey among wild and hostile psychological tribes – an expedition on Earth. A cosmic epos. Positivist to the outmost. The renaissance of an animal sensibility. It must be scientific and exotic.
(...)
– The Book’s going to reconsider the judgement. To revise the obsolete laws and modernize the commandments. It must be highly responsible.
– The Book’s going to prepare the landing ground for the Messiah’s spacecraft, with the Holy Spirit’s assistance. The Nuclear Bible. It must be monumentalist and ignorant.
– The Book’s going to work out the system of new time reckoning. To liberate those who deserve it from gravity’s prison. To find the spiral of superior genetics. A schoolbook for the next generation. It must be edifying and believable.
– The Book’s going to reconstruct a mental state where the poles yet weren’t separated. A synthesis of opposite Heavens. Abolition of every alternative revolution. It must be optimistic and end happily.”
(Forrás: 888: *THE BOOK of Reconstruction*, Chapter One, p. 02 – NL szerkesztése és nyersfordítása).

⁹ Bizonyítékok a szerző komolyságára: A *Könyv* Előszavának a parancsolatok modernizálására és az új időszámítás rendszerének kidolgozására vonatkozó ígéreteit – ahogy a kanadai éveinket ismertető fejezetekben majd részletesen leírom – 1982 decemberében az akkor már az Aleph fedőnevet és 888 kódszámot használó frontember Torontóban végrehajtotta. 1. <http://spionsedenpics.blogspot.hu/>; <http://spionschurchpics.blogspot.hu/>

Najmányi László
A császár üzenete 02, 2017, finálé – digitális kollázs (a művész archívumából)

Najmányi László
Timeship ORGON – THE BOOK Shrin, 2017, digitális kollázs (a művész archívumából)

néha másképpen közvetítenek epizódokat, mint a frontember naplója. Ezekben az esetekben további kutatások, egyeztetések szükségesek, illetve – ha ezek nem vezetnek etikailag elfogadható eredményre – mindkét változat ismertető. Döntse el az olvasó,¹⁰ hogy melyiket akarja elhinni, ha hajlandó hinni bármelyikünknek is egyáltalán. Hol az igazság? Akira Kurosawa 1950-ben készült *A vihar kapujában* (*Rashōmon*) című filmje adja meg a választ.

□

„Földalattiak vagyunk, mert oda tartozunk”, mondta Titus a kapualjban, ahová a sarkon állomásozó rendőrjárőr elől húzódtunk. „Nincs helyünk a felszínen.”¹¹ Ahogy a Varsói Paktum országaiban, Franciaországban is joga volt a biztonsági szerveknek bárkit ok nélkül igazoltatni, megmotozni, ijesztgetni, kifagatni. Ma sincs másképpen. Nem akartunk

¹⁰ Tervezem, hogy a naplórészletet, a SPIONS-manifesztumokat és a frontember *Letter to=from Bardo* című, ugyancsak szellemtörténeti értékű esszéjét *limited edition* formátumban, néhány digitálisan kinyomtatott, gazdagon illusztrált kötetben elérhetővé teszem a *ffrindau* galériában, 2017 őszén megrendezésre kerülő kiállítás idején
¹¹ „We are underground because that’s where we belong. There’s no room for us on the surface.”

Najmányi László
Timeship ORGON – Titus Shrine 02, 2017, digitális kollázs (a művész archívumából)

bajba kerülni, mert lopott holmi volt az alkalomhoz illően tolvajnak öltözött – fekete malaclopó denevérköpeny, fekete *barret*, fekete, Zorróéhoz hasonlító selyemálarc – zsákjában. Elegáns galéria vernisszázásáról jöttünk (nyálas modernista giccsek, sok ronda művészetbarát, lompos, elhízott, koszoskezü művészettörténész, kritikus, drága, neurotikus kurvák), az absztinens Titus felbontatlan pezsgősüvegeket – *Mumm Cordon Rouge* – és egy tömör aranyból készült, zafirkóval díszített öngyújtót lopott. A pezsgőt később pornófilmekre cserélte a Rue Saint Denise egyik szexboltjában, az öngyújtót nekem ajándékozta, mert tudta, hogy megszállottan gyűjtöm a tűzszerszámokat. A tűz kihunyásától való ősemberi félelem munkálkodott akkor bennem. Teli gyufásdobozokat, klubok és éttermek reklámgyufáit, vásárolt, talált és csent (*nicked*) öngyújtók tucatjait raktároztam vastag marhabőrből összeállított, csatos, sokzsebes, kommunista aktatáskámban. Tudatalattim el akarta kerülni a helyzetet, amelyben cigarettám – akkor már Dunhill Blue-t szívtam – van ugyan, de nincs mivel meggyújtanom. „Ha nem tudsz lopni, nem tudsz semmit. Mindent el kell lopnod. Akkor is, ha nincs rá szükséged.”¹², mondta Titus. A tolvajlás segít megőrizni az éberséget. Folyamatosan észnél kell lenni, mert bárki, bárhol, bármikor ránk támadhat. Fajidegenek vagyunk. Nem idevalók, ellenünk az egész emberi faj, még a gyermekek is. „A legjobb barátod a legrosszabb ellenséged. Ez mindig így van. Soha ne bízz senkiben.”¹³, brekegte nazálisan Titus, ahogy a Szajna hídján sétáltunk a Rue Saint Séverine 7. szám alatt várakozó rejtekhelyem felé. „Ki kell használnod másokat. Úgysem tudsz senkin segíteni. Nem pénzt akarok. Csak a helyzetből akarok hasznot húzni. Nem használok drogokat. Túl drágák. Inkább provokálok. Ha tudod, mit akarsz, soha nem kapod meg. Nem számít, hogy veszítesz, vagy győzöl. Nincs más dolgod, mint a harc.”¹⁴ Hálás voltam a hozzám sokszor goromba, ritkán kegyes Sorsnak, amiért összehozott a mindenkori francia underground nagy tanítójával. Szavai megerősítették régi felismeréseimet, amelyekben addig egyedül a SPIONS frontemberével értettünk egyet.

Középkori, vastag tölgyfagerendái miatt rémfilm helyszínére emlékeztető lakásomba érve Titus méregdrága sajtokat, kókuszos bonbonokat és

12 „If you can't steal you can't do nothing. You must steal everything. Even if you don't need it.”
13 „Your best friend is your worst foe. It's always like that. Never trust anyone.”
14 „You have to exploit the others. Anyway you cannot help anybody. I don't want money. I only want to profit from the situation. I do not use drugs. They are too expensive. I prefer to provoke. If you know what you want you will never get it. It doesn't matter if you lose or win. All you've got to do is fight.”

több doboz orosz kaviárt húzott elő zsákjából, ahonnan előkerült egy *baguette* is. Evés közben a magát egyszerre II. Rákóczi Ferenc fejedelem fiának és örökéletű halhatatlannak valló Saint Germain grófjáról¹⁵ beszélgettünk. Alkímista mágus, Casanova nagy riválisa, orvos, látnok, szerencsejátékos. „Három példány él most belőle Párizsban”, mondta Titus. Az egyik Carl Lagerfeld, a divattervező, aki még külsejében is igyekszik hasonlítani az eredeti rokokó modellhez. A másik Jacques Renaud, a Les Bains Douches¹⁶ nightclub társtulajdonosa, aki néhány percre láthatatlanná változott a Grace Jones jamaicai énekesnő és Dolph Lundgren svéd színész tiszteletére rendezett vacsora asztalánál. A harmadik maga Monsieur Bizot, az *Actuel* magazin tulajdonos-főszerkesztője, a SPIONS nagyvonalú támogatója. Monsieur Bizot az ősi khmer birodalom varázslóinak titkait csempészte Párizsba Kambodzsából. Kellemetlennek tartott vendégeit hipnotizálva képes svábbogarakat – szinte minden párizsi lakásban, így Monsieur Bizot otthonában is élnek közösségeik – skorpiókká változtatni. A nemkívánatosak kiabálva, sikoltozva menekülnek ilyenkor.

Távozásakor vendégem megajándékozott a nagy német metafizikus, Schopenhauer¹⁷ *Die beiden Grundprobleme der Ethik*¹⁸ című, 1840-ben publikált könyvének két kötetre – *On the Basis of Morality*¹⁹ és *On the Freedom of the Will*²⁰ – bontott angol fordításával. A mellénye alól előhúzott régi könyveket²¹ a Marais negyed egyik antikváriumából szabadította ki. Megköszöntem a búcsúajándékot. „Mindig köszönetet mondasz. Ne tedd ezt. A gyengeség jele.”²², tanácsolta az ódon falépcsőről visszafordulva Titus. Ebben nem értettünk egyet. Az angol hidegvér örök csodálójaként a bármely körülmények között megőrzött udvariasságot a nyugodt, éber erő jelének tartottam akkor, és tartom most is. „Titus is Paris' secret ruler – the one who hasn't met him doesn't know the city. He looks like a devil, talks like a devil, but in fact an

15 Comte de Saint Germain
16 7, Rue du Bourg-l'Abbé
17 Arthur Schopenhauer (1788–1860)
18 *Az etika két alapproblémája*
19 *Az erkölcs alapjáról*
20 *Az akarat szabadságáról*
21 Sajnos egy magyar látogatóm privatizálta mindkét kötetet, mielőtt tanulmányozni kezdtem volna őket, így kiadjuk nevét és kiadásuk évét nem volt módom feljegyezni.
22 „You always say thank you. Don't do it. It's a sign of weakness.”

angel in disguise. He's so small that he can slip through any keyhole. Ugly like Casanova with that charm of an evil child. He'll never tell you anything nice. You nevertheless will like him. If you don't like Titus, you are not human. If one has seen him only one time he'll not forget him. What Titus has isn't simply a costume and a behaviour – he's got charisma. And he dresses himself perfectly. He dresses to time. He's more than a body artist, he's a born manequin. Without him fashion would have no sense in Paris.”²³ – írta Titusról naplójában a SPIONS frontembere.

Mi a rock zene? Nehéz leírni kódjait, gesztusait, esztétikáját, érzékenységét, mert a lényegéhez tartozik, hogy megértéséhez át kell élni, azonosulni szükséges apollóni és dionüszoszi dimenzióival egyaránt. Nem lehet intellektualizálni. A vagányság lélekemelő kultúrájának folyamatosan mutálódó kifejeződése, amelyben a klasszikus meditáció titkai, és a környezet visszatükröződései egyszerre mutatkoznak. Hogyan lehetne a végtelenül ismétlődő, hallható, látható, megvásárolható extázis lázas ürességét átérezhetővé és megérthetővé transzformálni? A rockzenét, ezt az attitűdöt is közvetítő energiáit nem kizárólag kreátorának tudatossága, hanem befogadójának tudatalapota is kvalifikálja.

Az 1970-es évek végére a rock-Pantheon isteneinek legtöbbje vagy nyíltan, vagy titokban lepaktált a misztikummal. A Sátán – nem kis részben a Led Zeppelin megvilágosító erejű curriculumának köszönhetően – heavy metal zenészként, falosz-szimbórum gitárját lóbálva flangált a médiában. A rock zene legéberebb, legtudatosabb úttörőinek látóterébe a példátlan hatalmú 20. századi mágus, Aleister Crowley idézte meg.

David Bowie *Quicksand* című számát hallgatom elbűvölten: „I'm closer to the Golden

23 „Titus Párizs titkos uralkodója – aki nem találkozott vele, nem ismeri a várost. Úgy néz ki, mint egy ördög, úgy beszél, mint egy ördög, de valójában áruház angyal. Olyan kicsi, hogy bármilyen kulcslyukon keresztül tud bújni. Ronda mint Casanova a gonosz gyermeknek azzal a bájával. Soha nem fog kedveset mondani neked. Ennek ellenére kedvelni fogod. Ha nem kedveled Titus-t, nem vagy ember. Ha valaki csak egyszer is látta, nem fogja elfelejteni. Amivel Titus rendelkezik, az nem egyszerűen jelmez és viselkedés – karizmája van. És tökéletesen öltözteti magát. Az időnek öltözik. Több mint egy body artist, ő született manőken. Nélküle a divatnak nem volna értelme Párizsban.” (Forrás: THE BOOK of Reconstruction, Chapter One, p. 120 – NL nyersfordítása)

Dawn / Immersed in Crowley's uniform of imagery”. Bowie, aki az 1960-as években segített gurujának (Chime Youngdong Rimpoche) megalapítani az első tibeti buddhista kolostort Skóciában²⁴, 1995-ben nyilatkozta: „1976-ban már untam a Kundalini-jógrát²⁵. Abban az időben leginkább a Kabbala és Crowley tanításai foglalkoztattak. És persze a gnosztikusok. Az agy rossz oldalának sötét, félelmetes soha-világa”. Egész, példátlanul termékeny életét önmaga újra és újra lerombolásával – önmaga elárulásával – és átépítésével töltötte. Képtelen volt megállni, a változásban élt. Együtt változott a korszellemmel. Ugyancsak ez volt, még ma is ez a SPIONS életterve. A brit kémként is aktív hegyászó, költő, színházművész, mágus Crowley ezt a sors-kontrolláló attitűdöt propagálta.

Az 1970-es évek elején annyi okkult könyvekre specializálódott könyvesbolt működött a Szabad Világban, ahány bio-butik (*health food store*). Még nem volt szégyen olvasni. A mainstream angolszász média által „a világ leggonoszabb embere”-ként minősített Crowley műveinek (és korlátokat nem ismerő személyének) népszerűsödését számtalan hasonló szellemiségű, sok millió példányban elkelt könyv segítette. Hermann Hesse: *Steppenwolf* és *Siddharta*; Louis Pauwels és Jacques Bergier: *The Morning of the Magicians*; Colin Wilson: *Man Without a Shadow* és *The Occult*; Richard Cavendish: *The Black Arts*; Francis X King: *Ritual Magic in Modern England*; Ellic Howe: *Magicians of the Golden Dawn*; Ithel Colquhoun: *Sword of Wisdom*; Israel Regardie: *My Rosicrucian Adventure* és *Eye in the Triangle*; Virginia Moore: *The Unicorn*; Carlos Castaneda, Jiddu Krishnamurti, Rudolf Steiner, C.G. Jung, Henry Miller, D.T. Suzuki, Robert Charroux munkái – csak néhány azok közül, amelyek Crowley szinte valamennyi könyvével együtt Párizsban a birtokomba kerültek. És ott volt a jógával, tantrával, zennel, hinduizmussal, alkímiával, a chatárok és templomosok titkaival foglalkozó számtalan, az akkor oly sokaknak élettervet jelentő önépítéshez praktikus tanácsokat kínáló kötet, köztük az *Egyiptomi* és *Tibeti Halottaskönyv*, és az *I Ching*, amelynek válaszait sokszor kértem 1979 nyarán.

24 1967 és 1969 között, csaknem két évig Bowie állva aludt egy antik faladában, amelyet évtizedekkel korábban Crowley használt ugyanerre a célra. A látát Jimmy Page-től, a Led Zeppelin gitárosától kapta, aki olyan szenvetélyesen érdeklődött a sötét tudományok iránt, hogy megvásárolta a skóciai Loch Ness tó partján álló, a környékbeliek szerint kísértetek lakta házat, amelyben Crowley 1899-től 1913-ig élt. A sok száz éves faladát ebben a házban találta.
25 Kundalini, a jógik tűzkigyója a genitáliák régiójába befészkelődve várja, hogy az örület erejével a meditáló tudatába emelkedve kiprovokálja a megvilágosodást.

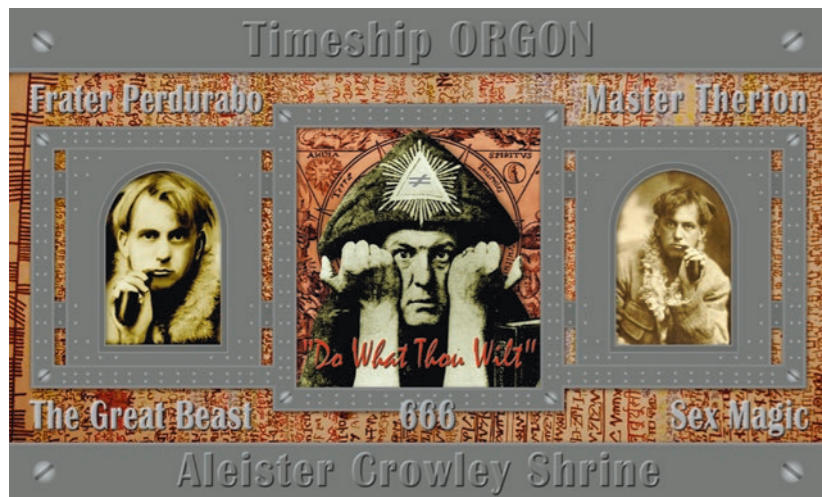
Najmányi László
Timeship ORGON – Schopenhauer Shrine, 2017, digitális kollázs (a művész archívumából)

Najmányi László
Timeship ORGON
– Comte de Saint Germain Shrine,
2017, digitális
kollázs (a művész
archívumából)

Najmányi László
Timeship ORGON
– Crowley Shrine,
2017, digitális
kollázs (a művész
archívumából)

„Természetesnek lenni csak póz, az általam ismertek közül a legirritálóbb”²⁶, írta a Bowie-t és Crowley-t egyaránt meghihető Oscar Wilde, aki tisztán látta, amit már a nagy görögöket tanulmányozó Shakespeare is felismert: az emberi lény életének minden pillanatában, minden helyzetében, tudatosan, vagy öntudatlanul szerepet játszik. Attól függően változó szerepeket, hogy éppen kinek, éppen miért alakít. Szerepeket játszik – hazudik – szeretteinek, barátainak, üzletfeleinek, a politikai és egyházi hatalomnak, a Pokolnak önmagának és Istennek egyaránt. Legtöbbször alvajárva, örömtelenül, néha konceptualizálva, örömmel. Mindenkibe színházat programozott a Teremtő. Aki éber, vagyis képes önmagát látni és saját szavait hallani, igyekszik tudatosan megkomponálni alakítását. Ehhez mentális sokk eredményezte megvilágosodás szükséges. Crowley szexmágiát (*sexmagick*) gyakorolt és tanított. Felismerése szerint a meditációként végrehajtott, drogokkal felturbózott intenzitású közönséget megkoronázó, kozmikus erejű orgazmus olyan mentális sokk, amely kiválthatja a szellemi ébredést, a nem evilági személyes hatalom birtoklásának feledhetetlen tapasztalatát a keresőkben. Azt tanácsolta, hogy *coitus*, illetve a szexuális váladékok kölcsönös elfogyasztása közben a szexmágia gyakorlóit azonosítsák magukat valamelyik Istenrel, angyallal, vagy démonnal, egyesüljenek vele. Tanítását a „Csináld amit akarsz” (*Dow what Thou Wilt*) maximában szublimálta. Mi más a rock koncert, mint e felszabadító tanács aktualizálása? Mi más a rock koncert, mint a rock sztár és közönsége orgazmus-sorozatokban kulmináló közönsége? A nála türelmesebb, lustább, kevésbé intelligens és ambiciózus sztárokkal ellentétben a Crowley-tanítvány Bowie nem mindig

26 „Being natural is only a pose, and the most irritating I know.” – Forrás: Oscar Wilde: *The Picture of Dorian Gray*

ugyanannak az Istennek, angyalnak, démonnak imázsát és funkcióját átvéve szeretkezett rajongóival koncertjei szakrális életterében. Szerepeit az aktualitásnak megfelelően változtatva, hol ennek, hol annak az Istennek, angyalnak, démonnak mutatva magát újabb és újabb dimenziókat szabadított fel – tudatosított, világított meg – az imádóival közösen átélt orgazmusok bűvöletében. Segítette közönségét kiszabadulni a közmegegyezéses realitás butító, törpítő fogságából. Mindkét nemre egyforma hatású szexuális vonzereje – a belőle áradó tiszta, teremtő életerő – fel-emelte, repülni, játszani tanította őket.

A *Hatha* a testtudat, a test kontrollálásának és élvezetének, a test és a szellem egyensúlya megteremtésének és fenntartásának jogája.²⁷ Aleister Crowley Bowie által átvett, a testet a lélek templomaként kezelő szexmágiájában a *Hatha* Jóga kulcsszerepet kapott. A szexmágia gyakorlása során a genitáliáknak szakrális szerepe van: Crowley szentmiséje, az extatikus, meditatív, megkomponált, tilalmaknak fittyet hányó, rituális közönség az Univerzum, benne önmagunk újrateemtésének egyszerre szimbolikus és valós aktusa. A zsidó-keresztény tanítással ellentétben a nagy mágus azt vallotta, hogy a világ teremtése nem a múlt egy meghatározott pontján történt, hanem folyamatosan, minden tudatosan megkomponált szeretkezésben megnyilvánulva zajlik. A *Lingam* (fallosz) a Teremtő szimbóluma, az emberre kegyesen felszerelt életet adó, megvilágosító erejű eszköz (fallosz = varázspálca), amennyiben a tudatosan végrehajtott közönség során a szexuális energiák pontosan megfogalmazott kívánságra, beteljesülést követelő vágyra fókuszálódnak.

A briliáns, stílussteremtő esztétát, David Bowie-t az ifjú Crowley luciferi szépsége vonzotta, abban az értelemben, miszerint a lázadó, bukott angyal, a Földre fényt hozó Lucifer az önépítő, önnemesítő, vad dandyt szimbolizálja, Baudelaire-szerű költő, aki nem fél megvizsgálni a szex, az akarat és a mámor tabunak számító aspektusait.

Folytatása következik

27 A Kr. u. 15. században élt hindu tanító, Svámäräma korábbi *Hatha*-jóga szövegek felhasználásával írt *Hathapradipika* (*Hatha Yoga Pradipika – A Hatha-jóga lámpása*) című, angolra fordított könyvével a SPIONS frontembere ajándékozott meg Párizsban, 1979 nyarán, egy David Bowie Roman Polanski *Tenant* című filmje inspirálta *Lodger* lemezének (LP, RCA Records, 1979) többszöri meghallgatásával és elemzésével töltött mágikus éjszaka hajnalán.

HORVÁTH ÁGNES

HAD GADJA – A GÖDÖLYE MESÉJE

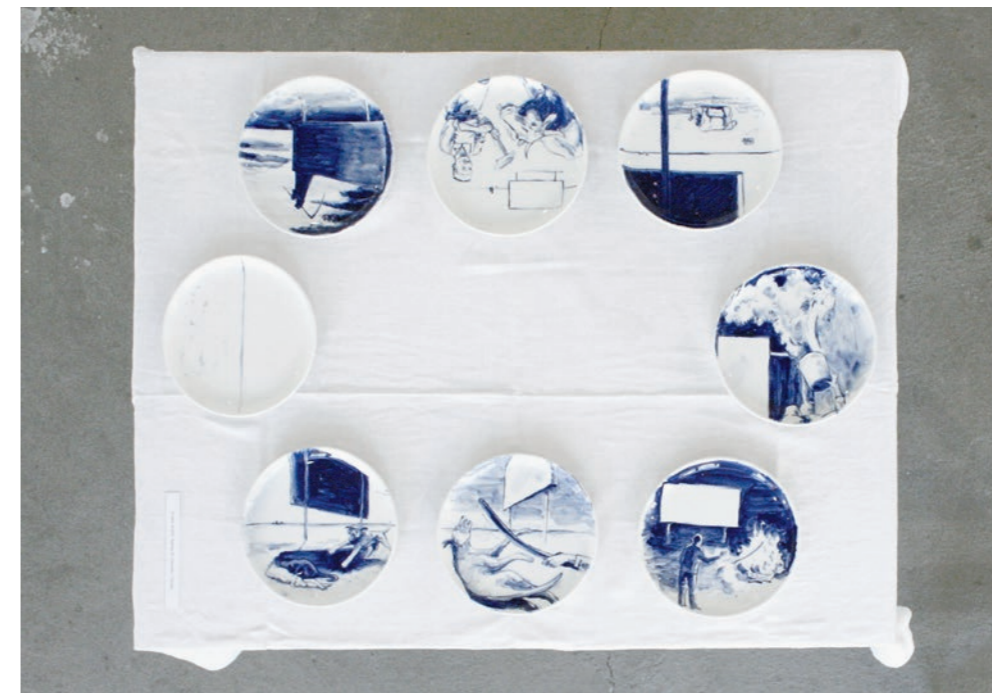
2B Galéria, Budapest

2017. április 18 – május 19.

Egy gödölye, egy gödölye... ezt éneкли, szavalja, tudja minden zsidó kissrác, kislány, akinek a szülei szédert ültek és ülnek: így ünneplik meg a Peszachot, az Egyiptomból, a szolgaság Házából való Kivonulást, a Szabadság ünnepét. A széder rendet jelent, azt tehát, hogy az ünnep előestéjén elmeséljük – amint az a Hagadában, a Peszach-történetben írva van – hogy, mi történt apáinkkal. A széder a hagyomány és a hagyományt életben tartó ünnep rendje. A gyermek és lelkét – ahogyan a művészeket is, hiszen ők is most tanulják újra – két dolog ragadja meg: a négy kérdés, és a Had Gadja. A négy kérdés: egy bölcs, aki folytatja a hagyományt, egy gaz, aki megtagadja a népével a közösséget, egy jámbor, aki elismétli a történetet, végül egy bamba, aki kérdezni sem tud, ám akit neked kell megszólítanod. Ez a kettős megszólítás a kiállítás témája. Kettős, mert BÖRÖCZ LÁSZLÓ kérdéssel

Szabó Eszter Ágnes – Illauszky Tamás

Had gadja (I-8.), 2017, porcelán tányér, máz alatt kobalt festékkel, ø 25 cm
© Fotó: Szemző Zsófia

fordult a művészekhez, akikben erre föl megfogant saját kérdésük a számukra akár idegen ünneppel kapcsolatban.¹ A Had Gadja, az *Egy gödölye* így lesz a négy előzőhöz csatlakozó ötödik kérdés, amely arra a látszólag egyszerű láncre vonatkozik, hogy mindenkinél van egy erősebb, aki le tud győzni engem, a gyengébbet. Még a metszőnél, még a Halál Angyalánál is: a Szent, az Örökkévaló, a Jóisten – ki, hogyan hívja. Azért látszólag egyszerű a kérdés, hiszen az erős nem győzi le mindig a gyengébbet, mivel az erős nem mindig erős, a gyenge pedig olykor az erős fölé tud kerekedni. Ahogyan azt nap mint nap tapasztaljuk. De hogyan mondja Ady a *Minden-Titkok versei* mottójában?

„Bajvívás volt itt: az ifjú Minden
Keresztüldöfte Titok-dárdával
Az én szívemben a Halál szívét,
Ám él a szívem és él az Isten.”

A gödölye története tehát az emberiség örök-volt története. A gyenge előbb elpusztul, de azután az örök-Erő valahogyan igazságot tesz. Ezt mesélik el más és más módon a kiállított művek. Mindenki kapott egy-egy falat, én azonban kiemelem néhányukat, s csak azokról fogok részletesebben beszélni vagy mesélni, az adott mű fajtája szerint. A kiállítóhelység közepén, akár egy ebédlőben, SZABÓ ESZTER ÁGNES és ILLAUSZKY TAMÁS széder-asztala csalogatja magához a látogatót: megterítve, hívogatón, nyolc tányérral, mivel az eredeti történet tíz mozzanatából egyet kihagytak, két másikat pedig összevontak. Nyolc vendégnek van tehát megterítve, nekik pedig a tányérok mesélnek. Az „üres” tányért azonnal fölismerjük: ez a Szent, őt „jeleníti” meg, őt „ábrázolja”. Érdekes, hogy a kiállítás rajzstílusában talán leghagyományosabb, de/és – kinek-kinek ízlése szerint – legbarátságosabb feldolgozása RÁCMOLNÁR SÁNDORÉ, amely, műfaját tekintve, akár meseillusztráció is lehetne, szintén üresen, azaz fehéren hagyja a Szent „helyét”. Hogy ezzel a zsidó képtilalomnak kíván-e a két művész engedelmessé, vagy a fehéren hagyott farostlemezzel, illetve a tányérral a mondriani végtelent idézik-e, vagy tán mind a kettőt – hiszen van összefüggés a kettő között –, azt mindenki maga dönti el. Ám visszatérve a „széderasztalhoz”: egy

1 Résztevők: Böröcz András, Rácmolnár Sándor, Roskó Gábor, Szabó Eszter Ágnes, Illauszky Tamás, Szemző Zsófia, Tillmann Hanna, Wechter Ákos..